

LEIDSE PIJPENMAKERS TEN VOETEN UIT (5)

SALOMONSZ. (SAMUELSZ.), DIRCK: geb. te Gorinchem?

Mogelijk heeft Dirck vanaf 1645 tot 1653 in Gorinchem zijn beroep uitgeoefend en is later naar Leiden gekomen (Gor 40). Vermoedelijk is hij de vader van SALOMON DIRCXZ. Als merk kan hij de initialen **DS** gebruikt hebben (Lei 36). Dirck moet samen met Jonas Clapper verschijnen voor een commissie bestaande uit Andries Marcusz. Taverne en HENDRICK HENDRICKSZ. BEYFORT (RA 47F dd.19-11-1660). In 1661 tekent hij het request van 7 pijpenmakers over de aanvoer van pijpaaarde en de concurrentie van Goudse pijpen (zie MATTHIJS CLAESZ.). Dirck wordt in 1663, 1666, 1667, 1669, 1670, 1671 en 1674 benoemd tot een van de overlieden van het gilde (SA II-217,218,219,220). Hij moet voor het gerecht verschijnen in een kwestie met Maerten Jacobs die 100 gulden eist voor geleverde pijpaaarde (RA 47I dd.10,13-10-1664). Dirck is in 1670 getuige bij het huwelijk van HENDRICK PIETERSZ. en de doop van diens zoon Dirck.

SAMUELSZ., HARMAN: geb. te Leiden, o.tr. 10-3-1663 met Maertgen Dircx. Beduwel
In 1666 wordt hij aangesteld als voogd over de kinderen van Rens Rensz. en Adriaantje Harmansdr. (Vb 106G-13vs).

SEVENBERGEN, zie ZEVENBERGEN

de SEEU, zie ZEEUW

SHARP, ANDRIES (Tam 243,308): geb. ca.1581 in Engeland, getrouwt met Janneke Sharp, overl. ca. 1623

In 1615 staan Roger Wilson en Alexander Price borg voor Andries om het poorterschap te verwerven, hij is dan drapier (SA II-113vs). Uit een verklaring (1620) ten gunste van HENDRICK BEYFORT blijkt dat Andries pijpenmaker is (NA 181-9vs). Na deze datum legt hij zich vooral toe op de handel in tabak (RA 43 OO-144 NA 291-41 NA 292-51 NA 293-40).

SLOOS, CLAES GERRITSZ.: geb. te Gouda, 1e o.tr. (in Amsterdam) 21-3-1642 met Marijtte Matheusdr. uit Londen, 2e o.tr. Beatris Jans.

Zowel in 1642 als in 1646 is CHRISTOFFEL LAZE, zijn (stief)vader, getuige. Vermoedelijk heeft hij het merk **CG** op zijn pijpen gezet (Lei 36). Mogelijk is Claes na 1664 naar Gouda vertrokken (BAR 358).

SMITH, BARTHOLOMEUS (Tam 140,245,308): geb. ca.1580 te Londen, 1e vrouw Dorkas Smith, 2e o.tr. 4-7-1618 met Lijsbeth Kaerlil (Carlisle), wed. Jacques Kaerlil

In 1611 wordt de handelaar Bartholomeus als poorter ingeschreven (Poorterboek SA II-54). Samen met ROBERT CROUCX koopt hij in 1616 een partij tabak van Sijmon Willemsz. van Dingenhoven (RA 47K-87vs,122 NA 129-75) NICHOLAS CLAVERLY heeft een schuld bij Bartholomeus (NA 204-95). Samen met THOMAS JANSZ. (pijpenmaker?) wordt hij gedaagd

door de meesters van het St. Catharina Gasthuis. Door het ontbreken van een van de partijen gaat de zaak niet door (RA 47L-220). In 1619 is hij betrokken bij de verdachtmakingen dat CLAVERLY in Engeland iemand vermoord zou hebben (NA 133-139,155). Hij treedt in 1621 als getuige op voor Wouter Smith (WALTER SMIT?) over de aankoop van een partij tabak (NA 207-49).

SMIT, WALTER (BAR 343) : geb. 1580 te Berry (Bury St. Edmunds, Suffolk, Engeland, o.tr. 7-8-1610 in Amsterdam

Er moet een rentebrief uit 1616 bestaan op zijn naam (Dozy 280 deel 24). Mogelijk is het dezelfde persoon als Wouter Smith, waar BARTHOLOMEUS SMITH in 1621 voor getuigt (NA 207-49). Uit de doop van zijn kinderen in Amsterdam blijkt dat hij niet in Leiden woont. Twijfelachtig is of hij hier ooit zijn beroep heeft uitgeoefend.

SPRINGE, zie CLAES CLAESZ.

SPRINGENTVLIET zie HEIJDRICXZ., REIJER

STANTEN, ARTHUR (Tam 250): geb. ca.1575 in Engeland, o.tr. 19-6-1603 met Rachel Jacobsdr.

Bij zijn ondertrouw is hij soldaat. In 1616 zijn Arthur en WILLEM BASEL pijpenmakersgezellen bij NICHOLAS CLAVERLY. Gedrieën zijn ze getuige van een ruzie in een herberg te Valkenburg (NA 128-101 NA 129-1,2 RA 79M-142vs NA 129-52). Arthur getuigt voor CLAVERLY bij een overeenkomst over de verkoop van fijne en slechte pijpen aan Jan Pouwelsz. van Coolhoven (NA 129-24). Enige dagen later dient voor het gerecht een meningsverschil tussen Arthur en CLAVERLY (RA 47K-158). Bij de inventarisatie van de goederen bij zijn voormalige baas CLAVERLY treedt Arthur op als getuige (NA 204-95). Evenals bij Claverly wordt in 1618 op de goederen van Arthur beslag gelegd.

STUART (STUWAERT), SIMON (Tam 136,253,308): geb. te Yarmouth (Engeland), o.tr. 27-3-1640 met Mary Djenninx. (Jennings)

Zijn stiefvader THOMAS NES (NASH) is getuige bij de ondertrouw. In 1644 is hij getuige bij het opstellen van een schuldbekentenis (NA 751-191).

SIJLE, MATHIAS:

In 1643 sluiten zijn voogden Thomas Rijckaert en Willem Lee een zes-jarig arbeidscontract met HENDRICK BEYFORT om hem het ambacht van pijpenmaker te leren. Als tegenprestatie moet Hendrick Mathias voorzien van eten, kleding en schoeisel. Expliciet staat vermeld dat ook tijdens ziekte de onderhoudsplicht blijft bestaan. Aan het einde van de overeengekomen periode moet Hendrick twee pakken kleren voor Mathias laten maken. Mocht Hendrick voor het aflopen van het contract overlijden dan wordt Mathias uitbesteed aan CHRISTOFFEL POTTER (PETTERT). Als getuige treedt HENDRICK JANSZ. (pijpenmaker?) op (NA 598-61).

TERRY, PIETER: geb. ca.1618, trouwt (in de Walenkerk te Amsterdam) op 2-5-1643 met Jannetje Robberts

Uit een boedel inventarisatie blijkt dat hij naast pijpen ook tabak levert (NA 477 dd.20-4-1644). In een kwestie met advocaat Reijnders (1663) wordt geeist dat hij zelf voor het gerecht moet verschijnen en niet zijn vrouw Jannetje (RA 47H-134).

TRYOEN, JAN (Tam 265): geb. ca.1586 te Norwich (Engeland)?, 1e o.tr. 6-1-1607 met Anntgen Ocolis?, 2e o.tr. 13-4-1626 met Trijntgen Gerrits

In 1614 wordt hij als passementier aangenomen als poorter (Poorterboek F-77vs). In 1629 handelt Jan ook in tabak. Bij het opstellen van een acte van transport in 1632 treden Jan en JACOB LEUPE als getuigen op (NA 366-58,59). Beiden blijken pijpenmaker te zijn.

van TUYNENBURG, WILLEM CORNELISZ.: geb. te Gouda, o.tr. 23-8-1698 met Jacobmijntje Claes.

TIJSZ., EMANUEL: geb. ca.1655 te Gouda

Emanuel bekent dat hij, samen met EVERT EVERTSZ., zich in 1686 heeft schuldig gemaakt aan bedelarij, waarop hij wordt veroordeeld tot geseling en 10 jaar verbanning uit Leiden en Rijnland (RA 10C-34 RA 3 deel 22-51). Hoewel hij pijpenmaker is heeft hij dit ambacht in Leiden niet in praktijk gebracht.

de WAERT, JACOB JANSZ.: geb. te Gouda, o.tr. 20-11-1641 met Lidiatgen Pietersdr. uit Gorinchem

Waarschijnlijk heeft hij het merk **II** op zijn pijpen gezet (Lei 36). Op een exemplaar staan de letters aan weerskanten van het Leidse wapen. De pottenbakker Pieter Henrixen spant een proces aan tegen Jacob wegens achterstallige huur (RA 47X dd.28-8-1643). In 1651 krijgt Jacob hoog lopende ruzie met HENDRICK HENDRICKSZ. BEYFORT en slaat hem met een hamer en gat in zijn hoofd. De knechten van Hendrick zijn hiervan getuige en leggen een verklaring af (NA 560-31).

WANJAERT, MEYSGIE: geb. te Leiden, o.tr. 29-11-1641 met Jannetgen Tratsers, wed. Jan de Roose

WILLEMSZ., AERT: geb. te Gouda, o.tr. 20-3-1640 met Jannetgen Fonteyns, wed. Jan de Soce

Er zijn Leidse pijpen bekend waarop de initialen **AW** in de vorm van een monogram zijn gezet, doch meer waarschijnlijk is dat ANTONI WILLEMSZ. van ZEVENBERGEN dit merk heeft gezet (Lei 35,36).

WILLEMSZ., DIRCK: geb. ca.1606

Als pijpenmaker getuigt hij in 1637 en 1638 (RA 79T-215,256vs).

WILTAX, THOMAS: getrouwt met Selitgen Beys

Er zijn pijpen van het Leidse type bekend met de letters **TW** als hielmerk (Lei 38). Het is waarschijnlijk dat deze pijpen uit zijn werkplaats komen. In een notarieel document uit 1649

is sprake is van een ruzie tussen Selitgen Beys en HENRICK HENRICKSZ. BEYFORT. De vrouw van Thomas wordt bestempeld als onruststookster (NA 558-51).

de WIT(TE), DANIEL: geb. 2-4-1634 te Leiden, 1e o.tr. 30-1-1657 met MAGDALENA JANS, 2e o.tr. 8-7-1666 met Celitgen Ficktoors, wed. Claes Heyndricxs.

In 1657 is Daniel lakenwerker en in 1662 wieldraaier/roldrapier. Aangezien hij al enige maanden werkeloos is dient hij samen met zijn vrouw bij het gerecht een verzoek in om met pijpen maken de kost te mogen verdienen. Zijn vrouw was van jongs af werkzaam in de pijpenmakerij van haar vader JAN REYERS en heeft zodoende het vak geleerd (Gerechtsdagboeken II-304). Het gilde wil niet meewerken aan het verzoek, voordat Magdalena een proef heeft afgelegd. Het gerecht beslist dat zij het ambacht mogen uitoefenen als zij een knecht in dienst nemen die de meesterproef heeft afgelegd. Waarschijnlijk is de pijpenmakerij nooit van de grond gekomen, want Daniel wordt enige tijd later aangesteld als knaap van de baaihal (RA 78-29vs).

WRIGHT, JORIS (Tam 45,295,317): geb. in Engeland, 1e vrouw Elijsabeth Jans Onphree, 2e o.tr. 16-9-1651 met Grietgen Byfort (Beyfort), wed. CHRISTOFFEL POTTER (PETTERT) De vader van Grietgen, HENDRICK BEYFORT, is aanwezig bij de huwelijksintekening. Pijpen met het merk **IW** worden in de regio van Leiden regelmatig gevonden en mogen worden toegeschreven aan Joris (Lei 36). Hij is getuige bij de ondertrouw van SANDER GERRITSZ. (1655) en de doop van een kind van JOOST DANIELSZ. van ESSE (1658). DIRCK ANDRIESZ. van MEIJE heeft Grietgen beledigd en moet zich verantwoorden voor het gerecht (RA 47E dd.12-7-1658). Uit een contract van uitbesteding (1659) blijkt HENDRICK BEYFORT bij zijn schoonzoon Joris in te wonen. Als tegenprestatie mag hij vrijelijk beschikken over alle goederen en gereedschappen. Als Hendrick zou verhuizen neemt hij zijn boedel mee. Bij overlijden Hendrick erft Joris de inventaris (Inv. Weesk. A-G nr.472a). In 1660 is hij getuige bij de doop van Johannes, de zoon van HENDRICK HENRICKSZ. BEYFORT. Joris is een van de twee overlieden die het net opgerichte pijpenmakersgilde in 1661 leiden. Hij zal deze functie bekleden tot 1666 (SA II-216,217). Evenals een aantal collega's ondertekent hij een klacht over, via Gouda, geleverde klei en de concurrentie uit deze plaats (zie MATTHIJS CLAESZ. Gerechtsdagboek II-121vs). In maart 1664 wordt hij gedaagd door burgemeester van der Maersche wegens een huurschuld van 116 gulden (RA 47H-241).

de Zeeu, ARY FRANSZ.: geb. te Gouda, o.tr. 19-12-1693 met Mary Lambertse

van der ZEEUW, CLAES FRANSZ.: geb. te Leiden, o.tr. 6-9-1694 met Marijtje van de Horst

de ZEEUW, HENDRIK: overl. 22-4-1697

In 1671 behoort hij tot de overlieden van het pijpenmakersgilde (SA II-219).

van ZEVENBERGEN, ANTHONI WILLEMSZ.: 1e vrouw Marya Heynricx, 2e o.tr. 2-3-1656 met Elysabeth Jans van Lijn, wed. Jacob Cornelisz. Clinckhamer, overl. voor 1670

Er zijn Leidse pijpen bekend met de initialen **AW in de vorm van een monogram**. We mogen aannemen dat Anthoni deze heeft geproduceert, doch ook AERT WILLEMSZ. zou dit merk gezet kunnen hebben (Lei 35,36). CLAES CLAESZ. (pijpenmaker?) is getuige bij het huwelijk met Elisabeth Jans. In 1656 ontstaat er een gewelddadige twist tussen HENDRICK HENDRICKSZ. BEYFORT en de dronken Anthoni. Na een korte woordenwisseling slaat Hendrick hem meerdere malen op het hoofd zodat het bloed uit zijn neus en mond loopt. Even later verwondt Hendrick hem zelfs met een groot mes. Anthoni blijkt zelf "*een instrument, dienend tot zijn werck, hebbende wel het fatsoen van een mes*" in zijn hand te hebben (NA 924-92). Vermoedelijk is dit een trimmes geweest, waarmee de vormnaden van de pijp werden weggesneden. Anthoni lijkt een agressief heerschap te zijn want hij wordt veroordeeld tot betaling van een zilveren ducaton aan de armen, omdat hij de vrouw van MATTHIJS CORNELISZ. (den DECKER?) verwond heeft (RA 47E dd.26-8-1658). In 1670 hertrouwt zijn weduwe met Jacob Sleijer. HENDRICK HENDRICKSZ. van EMBDEN en Jan Hendricks worden benoemd tot voogd over de kinderen van Anthoni (Vb 106G-152vs).

Bronnen:

BAR - D.H. Duco, De kleipijp in de zeventiende eeuwse Nederlanden. In: The Archaeology of the Clay Tobacco Pipe. V Europe 2 (ed. Peter Davey), BAR International Series 106 (ii), 1981
Bonboeken - Verkoopakten van onroerende goederen

Gor - J. van der Meulen, J.P. Brinkerink en P. von Hout, Tabakspijpenijverheid in Gorinchem. Pijpelogische Kring Nederland, Leiden, 1992

Lei - J. van der Meulen en H. Tupan, De Leidse tabakspijpmakers in de 17e en 18e eeuw. Uitgeverij Stubeg, Hoogezand, 1980

NA - Notarieel archief

PD - Impost begraven Pro Deo

PKN - Tijdschrift van de Pijpelogische Kring Nederland

RA - Rechterlijk archief

SA - Secretarie archief

Tam - J. Tammel, The Pilgrims and other people from the British isles in Leiden. 1576 - 1640. Mansk-Svenska Publishing Co. Ltd, Isle of Man, England, 1989

Weesk - Weeskamerarchief

Vb - Weeskamer, voogdenboeken

*TOT ZIENS OP DE PIJPENDAG
10 SEPTEMBER 2000
IN KERKRADE*